

Ukraina-invasjonen

Debatt & meninger

Kronikk

Sylo Taraku

Statsviter og rådgiver i Tankesmien Agenda

Georgia og Ukraina ble straffet for å velge Vesten

10. mai 2005 var den amerikanske presidenten George W. Bush på besøk i Georgias hovedstad Tbilisi. Rundt 300.000 mennesker hadde samlet seg på Frihetsplassen for å høre ham holde tale. Aldri før hadde så mange mennesker samlet seg på et sted i Georgia. Ikke da landet ble uavhengig i 1991, og heller ikke under den demokratiske Roserevolusjonen i 2003.

Bush var ingen stor taler, men han holdt på i hele 25 minutter. Folkemengden likte det de hørte, og ga Bush rikelig med jubel og applaus. Bush applauderte ikke bare de demokratiske reformene i Georgia, men også landets aspirasjoner om å bli med i Nato. «Dere har en solid og sterk venn i USA», sa Bush.

Nato var delt i to. Helten fra Roserevolusjonen, president Mikheil Saakasjvili, solte seg i glansen. Han hadde gode grunner til å smile bredt. Hva kan være bedre for en liten og ung nasjon enn at verdens ledende supermakt kaller seg for din sterke venn?

Problemet var at Georgia ikke var en god venn med militærmakt nr. to i verden – Russland. USA og Nato representerte en drøm, men i realiteten var det Russland som var inne med militære styrker i Georgia. De var stasjonert i separatistområdene Abkhasia og Sør-Ossetia, som fredsbevarende styrker, for å garantere for inngåtte avtaler og områdenes sikkerhet.

I april 2008 hadde Nato et historisk toppmøte i Bucuresti. Alliansen var delt i spørsmålet om Ukraina og Georgia skulle tilbys Nato-medlemskap.

USA, med Bush i spissen, var veldig sterkt for. Dette for å sikre disse to landenes uavhengighet og hindre at Russland blandet seg inn i deres indre anliggender.

Frankrike og Tyskland var på sin side sterkt imot. De mente det kunne skape større spenninger og trekke Nato inn i konflikter i det postsovjetske området.

Norge støttet den sistnevnte posisjonen. Nei-leiren hadde flere andre argumen-

ter. For eksempel at Georgia hadde to fastfrosne territorielle konflikter som de måtte løse først. Når det gjaldt Ukraina, så var flertallet av folket heller ikke interesserte i noe Nato-medlemskap.

Irriterte Putin. Samtalene ledet til en mellomløsning. Georgia og Ukraina fikk ikke en invitasjon, slik Kroatia og Albania fikk under det samme toppmøtet, men ble presentert for en handlingsplan (Membership Action Plan – MAP) som kunne føre til medlemskap på sikt. Svaret var «ja, men ikke nå».

Erklæringen fra Nato-toppmøtet oppmuntret Saakashvili og irriterte Russlands president Vladimir Putin.

Noen måneder senere brøt det ut krig mellom Russland og Georgia. Nærmere bestemt i august 2008. Ikke som et direkte resultat av toppmøtet i Nato, men som et resultat av en indre dynamikk i konflikten.

Saakashvili ønsket å gjenvinne kontrollen over separatistområdene. Han konsentrerte seg mot Sør-Ossetia, som han trodde Russland var mindre opptatt av enn Abkhasia. Men der bommet han grovt. Putin fikk et perfekt påskudd for å gå til krig mot Georgia.

Russland følte seg lite respektert i møte med en offensiv Nato-allianse. Her fikk de mulighet til å vise styrke og teste ut Natos vilje til å beskytte land utenfor alliansen.

De raske og effektive reaksjonene fra Russland tyder på at landet var godt forberedt på denne krigen. Rett etter den militære seieren anerkjente Russland Abkhasia og Sør-Ossetia som selvstendige stater og opprettet diplomatiske forbindelser med dem.

Saakashvili undervurderte Russland og overvurderte Natos vilje til å komme dem til unnsetning. Nå er det ingen som snakker om Georgias Nato-medlemskap lenger.

Mye er likt. Historien gjentok seg i Ukraina. Etter at provestlige krefter vant frem etter Maidan-revolusjonen i Kyiv i 2014, annekterte Russland Krim-halvøya

De daværende presidentene Mikheil Saakasjvili og George W. Bush i Georgias hovedstad Tbilisi i 2005. «Dere har en solid og sterk venn i USA», sa Bush. Foto: Gerald Herbert, Ap/NTB

og ga militær støtte til de to utbryterrepublikkene Donetsk og Luhansk.

Ukraina har siden den gang mistet kontrollen over store deler av disse to områdene. Nå i 2022 har Russland anerkjent dem som selvstendige stater.

Mye er likt, men den største forskjellen er at Russland denne gangen ikke rykker inn bare med «fredsbevarende styrker» i disse to områdene, men angriper hele Ukraina fra flere kanter. Og det uten en spesiell foranledning.

Ukraina har ikke ønsket å gå i «Saakashvili»-fellen. De har gjort alt for å unngå å provosere Russland og gi dem påskudd for å gå inn militært.

I begge tilfellene har Russland vist besluttsomhet og utfordret Nato. De har handlet i strid med folkeretten, uten at Nato har gjort noe for å stoppe dem.

Nato-landene som i 2008 var for integrering av disse to landene, kan i dag si: «Hadde Georgia og Ukraina vært Nato-medlemmer, så hadde ikke Russland turt å ta seg til rette på denne måten.»

De som var imot medlemskap, sier at det var de som fikk rett: «Hadde disse landene vært med i Nato, så hadde vi måttet gå til krig mot Russland.»

Vi må ikke komme i flere situasjoner der aggressive autoritære land utfordrer Nato og fremstiller oss som maktesløse

Informasjon Aftenposten Debattredaksjonen

Debattredaktør

Erik Tornes

Adresse: Aftenposten, Debatt,
Boks 1178, 0107 Oslo

Debatt

E-post: debatt@aftenposten.no

Hovedinnlegg: 3000 tegn inkl.
mellomrom. Legg ved portrettfoto.

Kortinnlegg: 400-1500 tegn.

Kronikker / debattinnlegg på nett

aftenposten.no/meninger

Aftenposten returnerer ikke artikler
som blir sendt på papir.

Kronikk

E-post: kronikk@aftenposten.no

Kronikk: Maks. 6000 tegn
inkl. mellomrom.

Legg ved portrettfoto.

Eller som statsminister Jonas Gahr Støre sa det på Twitter rett etter annekteringen av Krim: «Klokt at flertallet i Nato sto imot Bush i 2008 og ikke tok Ukraina inn i Nato.»

Begge parter har gode argumenter. Problemet er at ingen av dem fikk viljen sin i Bucuresti i 2008. Løsningen viste seg å være den verst tenkelige.

Et tja til Ukraina og Georgia var hverken avskrekkende eller beroligende overfor Russland.

Putin følte seg provosert av planene om Natos utvidelse i Russlands «interessesfærer». Samtidig kunne han føle seg trygg på at Nato ikke ville stoppe Russlands militære fremferd der. Han kunne tillate seg å undergrave planene om Nato-utvidelse uten å havne i en militær konflikt med Nato.

Krigene handler imidlertid ikke bare om Natos utvidelse østover. Putin har flere ganger omtalt oppløsningen av Sovjetunionen i 1991 som en stor tragedie for Russland. Regimet har kjørt en propagandakampanje mot tidligere sovjetrepublikker som har valgt vestlig orientering. Dette for at russere på hjemmebane ikke skal la seg inspirere av dem.

Lærdommen. Ukrainere og georgiere har latt seg inspirere av Vesten, mens vi lot Russland avgjøre deres skjebne. Lærdommen er at slik nøling i geopolitiske spørsmål skaper usikkerhet hos alle parter. Vi må ikke komme i flere situasjoner der aggressive autoritære land utfordrer Nato og fremstiller oss som maktesløse.

Skal vi kunne lykkes med spredning av demokrati, så må vestlige demokratier være til å stole på.

I disse dager hørte jeg på nytt på Bushs tale i Tbilisi i 2005. Selvtilliten han utstrålte på Vestens vegne, høres nostalgisk ut nå.

Det var også en optimistisk stemning i luften om Georgias demokratiske fremtid som en del av Vesten.

I Georgias hovedstad har de oppkalt en gate etter George W. Bush. Det gatenavnet skaper ikke begeistring blant georgiere i dag. Det fungerer snarere som en historie om brutte løfter fra dem som en gang sa at de var «solide og sterke venner».

Historien gjentar seg i Ukraina. Bare på en mye mer brutal måte.

Meninger Ukraina-invasjonen

Debatt

Vebjørn Horsfjord

Professor, Høgskolen i Innlandet

Hellig krig i Ukraina?

Under overflaten av Ukraina-konflikten lurer en strid mellom to av verdens aller fremste kirkeledere, patriarkene av Moskva og Konstantinopel (Istanbul). Den er merkbar over hele den ortodokse kristne verden, men har Kyiv som omdreiningspunkt.

Uenighet om kirkelig overhøyhet over Ukraina gir den mektige russisk-ortodokse kirken og Russlands president Vladimir Putin sammenfallende interesser. Der Putin vil forsvare en russisk innflytelsessfære, er kirken opptatt av sitt «kanoniske territorium».

I sin tale mandag trakk Putin opp lange historiske linjer: «Ukraina er ... en uadskillelig del av vår egen historie, kultur og åndelige rom.»

Han minnet om at folket i Ukraina «i uminnelige tider» har sett på seg selv som russere og ortodokse kristne.

Utfordrer samhörigheten. I

den mye omtalte artikkelen om russisk-ukrainske relasjoner fra juli i fjor trekker Putin linjer tusen år tilbake, til fortellingen om hvordan Russland ble kristnet. Det som mer enn noe forbinder de to landene, ifølge Putin, er russisk språk og russisk-ortodoks kristendom.

Dyrking av en selvstendig ukrainsk-ortodoks kirke utfordrer derfor samhörigheten mellom landene.

Det er nettopp spørsmålet om den ukrainske kirkens selvstendighet som har skapt splittelsen i den ortodokse verden. I 2019 lyktes Ukrainas daværende president Petro Porosjenko med å få patriark Bartolomeus av Konstantinopel til å erklære den nyopprettede ortodokse kirke i Ukraina som en selvstyrt kirke.

Det kan virke ubetydelig, men blant de ortodokse kirkene er anerkjennelse fra Konstantinopel gullstandarden for hva som regnes som en ekte kirke.

Putin vet å bruke konflikten.

Patriarken av Moskva, Kirill, ble rasende. Han har kivet med Bartolomeus om innflytelse i den ortodokse verden i mange år. Bartolomeus' handlinger var en direkte utfordring av den russiske innflytelsen i Ukraina.

Kirill svarte med å bryte kirkelig samarbeid med alle som anerkjenner den nye ukrainske kirken. Dermed er ortodokse biskoper over hele verden blitt tvunget til å velge side.

Samtidig pøser moskvapatriarkatet ut teologisk litteratur som forklarer hvordan den nye ukrainske kirken og de som støtter den, har satt seg utenfor det sanne kirkelige fellesskap og er «skismatikere».

Putin vet å bruke konflikten. For ham dreier det seg ikke om teologi og kirkerett, men om russisk identitet. Forestillingen som dyrkes, er at Russland ble kristnet ved «dåpen av Rus» i 988. Da valgte fyrst Vladimir av Kyiv den østlige kristendomsformen og lot seg døpe.

Selv om historien er annerledes og mindre voldelig, er Vladimir på sett og vis Russlands Hellige Olav, og Kyiv er deres Trondheim eller Stiklestad.

Hjertet av identiteten.

Gorbatsjov begynte åpningen av samfunnet i andre halvdel av 1980-årene. Da var den russisk-ortodokse kirkens første store markering i offentligheten feiringen av tusenårsjubileet for «dåpen av Rus» i 1988.

Slik ble Kyiv og Ukraina befestet i hjertet av russisk-ortodoks identitet. Det sitter svært langt inne for den russiske kirken å gi slipp på dette symbolske viktige området.

Ukraina-krisen er ikke en religionskonflikt, men uansett hvordan det utvikler seg, vil Putin og kirken fortsatt ha sammenfallende interesser.

Debattanten er også medforfatter av boken «Global Christianity - Current trends» (2022)

Les flere
debatter
på ap.no